

SJÄLVSTYRELSEPOLITISKA NÄMNDENS YTTRANDE
över landskapsstyrelsens vid landstingsåret
1974-75 enligt 32 § landstingsordningen
avgivna redogörelse.

Landskapsstyrelsen har den 14 november 1974 till självstyrelsepolitiska nämnden lämnat i 32 § landstingsordningen förutsatt redogörelse. Redogörelsen avser perioden 1.11 1972 - 31.10 1973. Självstyrelsepolitiska nämnden, som i ärendet hört lantrådet Alarik Häggblom, får anföra följande.

Språklagstiftningen.

Självstyrelsen, bakgrunden till denna samt de faktiska förhållandena ger vid handen att landskapet Åland i språkligt avseende är enspråkigt svenskt. Någon speciell språklagstiftning utöver de i självstyrelselagen ingående bestämmelserna och regeringsformens allmängiltiga stadganden har därför icke avsetts komma i fråga eller ens nödvändiga. Enligt nämndens uppfattning kan heller inte i rikets språklagstiftning intagas bestämmelser i andra avseenden än vad självstyrelselagen och regeringsformen uttryckligen stadgar. Formellt saknas emellertid i självstyrelselagen stadganden som skulle fastslå detta förhållande och denna omständighet kunde ge upphov till missuppfattningar om landskapets språkliga karaktär och om tillämpningen av rikets språklagstiftning. Det finns därför enligt nämndens uppfattning anledning att i kommande revision av självstyrelselagen uppmärksamma detta förhållande.

Representation i nationella och internationella organ.

Självstyrelsepolitiska nämnden noterar såsom värdefullt att olika riksstyrelser vid tillsättande av expertgrupper och kommittéer för frågor där landskapet har lagstiftningsbehörighet eller annars intressen att bevaka ger landskapsstyrelserna tillfälle till representation i berörda organ. När det gäller internationella frågor såsom t.ex. Östersjökonventionen och dess tillämpning, där landskapet har lagstiftningsbehörighet inom sitt område, bör det anses riktigt att landskapet finnes representerat.

Allmänt kan också konstateras att landskapet bör beredas tillfälle att bli representerad i dylika sammanhang.

Självstyrelsepolitiska nämnden finner dock anledning påpeka att man borde särskilja fallen för val av representanter eller medlemmar beroende på om organets uppgift direkt avser ett landskapet tillkommande lagstiftnings- och förvaltningsområde eller om landskapet enbart har

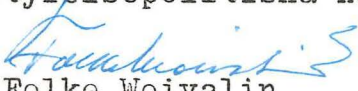
ett intresse att bevaka. I förstnämnda fall bör valet av representant ankomma på landskapsmyndigheterna medan, i det senare fallet, det vore sakenligt om förslag till representant göres av landskapsstyrelsen till de riksmyndigheter som tillsätter organet i fråga.

Med hänvisning till det ovan anförda får självstyrelsepolitiska nämnden värdsamt föreslå

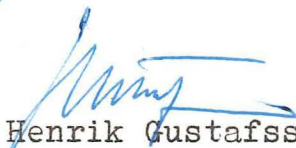
att Landstinget måtte överbringa detta yttrande till landskapsstyrelsens kännedom.

Mariehamn, den 13 januari 1975.

På självstyrelsepolitiska nämndens vägnar:

Folke Woivalin

talman

Henrik Gustafsson
sekreterare.

Närvarande i nämnden: ordföranden Woivalin, viceordföranden Dahlman samt ledamöterna Olof Jansson, Arvidsson (delvis) och Wilén samt ersättaren Göran Bengtz (delvis).

Enligt 32 § landstingsordningen skall landskapsstyrelsen i början av varje landsting lämna en skriftlig redogörelse till självstyrelsepolitiska nämnden om de självstyrelsepolitiska frågor, som väsentligt kan beröra landskapets författningsenliga rättigheter. Landskapsstyrelsen får därför lämna nedanstående redogörelse gällande perioden 1.11 1973 - 31.10 1974 om sådana åtgärder och initiativ som från dess sida åstadkommits i för landskapet viktiga frågor och som inneburit underhandlingar med eller utlåtanden till myndigheter utanför landskapet ävensom deltagande i internationella organs arbete.

Språklagstiftningen.

Justitieministeriet anhöll i skrivelse den 6 november 1973 om landskapsstyrelsens utlåtande över betänkande avgivet av kommittén för justering av språklagstiftningen. I utlåtandet, som gavs den 11 januari 1974, underströks särskilt att språklagen enligt landskapsstyrelsens uppfattning icke kan äga tillämpning på självstyrelseförvaltningen och de kommunala myndigheterna i landskapet. Då dessutom 37 och 38 §§ självstyrelselagen reglerar statsmyndigheternas ämbetspråk på Åland, äger språklagens bestämmelser icke tillämpning på Åland i annat avseende än vad hänvisningen i 37 § självstyrelselagen till i allmän språklag ingående stadganden anger.

För att eliminera all osäkerhet om språklagens tillämpning på Åland föreslog landskapsstyrelsen att till 1 § av språklagen skulle fogas ett nytt 2 mom., enligt vilket sistnämnda lag icke skulle äga tillämpning i landskapet Åland, såvida ej av självstyrelselagen för Åland annat följer.

Denna anhållan lämnades dock utan avseende i regeringens proposition till riksdagen i ärendet. I propositionens motivering konstateras blott att språklagen delvis gäller på Åland utan att det närmare anges till vilka delar detta är fallet.

I landskapsstyrelsens utlåtande underströks också risken för att utformningen av förslaget till en ny 12 § i språklagen kunde innebära en försämring av den svenskspråkiga servicen från statsmyndigheternas och domstolarnas sida.

Lagändringen genomgår för närvarande behandling i riksdagen. Riksdagens grundlagsutskott har härvid i sitt betänkande i fråga om språkförhållandena i landskapet Åland hänvisat till stadgandena i självstyrelselagen för Åland, ett uttalande som i högre grad än regeringens proposition beaktar de synpunkter som från åländskt håll framförts i saken. Landskapsstyrelsen fortsätter sina ansträngningar att få denna fråga ytterligare klarlagd.

Jordbrukets regionala prisstöd.

I de senaste årens statsförslag har upptagits medel för regionalt prispolitiskt stöd till jordbruket. En del av detta stöd har utbetalats i form av utvecklingsområdesstöd. Då statsrådet i sitt beslut (701/72) om prispolitiskt stöd inom utvecklingsområdena under år 1972 lämnade jordbrukarna i Föglö och vissa delar av Vårdö utan sagda stöd, anhöll landskapsstyrelsen den 28 mars 1973 att jord- och skogsbruksministeriet måtte avge utlåtande rörande erläggandet av sagda stöd ur landskapets ordinarie medel.

Samtidigt gjordes följande framställning rörande den framtida förvaltningen gällande olika regionalpolitiska stöd:

"Enligt självstyrelselagen för Åland (FFS 670/51) har landstinget i stöd av 13 § 1 mom. 8 o. 9 punkterna lagstiftningsbehörighet i ärenden rörande jordbruket. Härav följer att jämväl jordbruksförvaltningen tillkommer självstyrelsemyndigheterna.

Lagstiftningen rörande ekonomisk-politiska åtgärder inom den övriga delen av näringslivet regleras genom landskapslagen av den 2 juli 1970 om främjandet av landskapet Ålands ekonomiska utveckling åren 1970-1975. Däremot har de regionala stöden inom jordbruket icke reglerats genom landskapslagstiftning. Landskapsstyrelsen har likväl sedan år 1955 i stöd av ett landstingsbeslut handhaft skötseln av det bidrag som erlägges för transport av mjölk från våra skärgårdskommuner.

Eftersom förvaltningen inom såväl jordbruket som då det gäller regionala ekonomiskt-politiska stöd ankommer på självstyrelsemyndigheterna och det även med tanke på de särförhållanden som råder i vårt skärgårdslandskap synes mest ändamålsenligt att utbetalningen av regionala stöd skötes inom självstyrelsens ram, anhåller landskapsstyrelsen härmed vördsamt,

att jord- och skogsbruksministeriet i kommande beslut rörande olika regionala stöd till jordbruket uttryckligen anger, att besluten icke äger tillämpning i landskapet Åland, och därmed möjliggör för landskapsmyndigheterna att fatta motsvarande beslut rörande Åland."

Jord- och skogsbruksministeriet inbegärde Ålandsdelegationens och jordbruksstyrelsens yttranden i ärendet. Ålandsdelegationen omfattade i sitt yttrande landskapsstyrelsens framställningar. Jordbruksstyrelsen konstaterade att eftersom det prispolitiska stödets totalbelopp och regioner bestämmes i enlighet med lagen om lantbruksinkomst så

kan Ålands landskapsstyrelse inte skilt för sig besluta om stödets storlek och de regioner som erhåller stöd. Själva utbetalningen av stödet kunde dock på vissa villkor överföras på landskapsstyrelsen.

I sitt svar av den 20 maj 1974 meddelade jord- och skogsbruksministeriet "att i den mån det är fråga om olika regionala stöd för utvecklingsområden för år 1972 inom Föglö kommun och i den del av Vårdö kommun som enligt statsrådets beslut av år 1972 (701/72) har lämnats utan stöd, anser ministeriet att en utbetalning av ett motsvarande stöd av landskapets egna medel är en angelägenhet som ankommer på landskapet. En annan fråga är, huruvida stödet kan beaktas vid den skattefinansiella utjämningen."

Ministeriet kunde icke biträda landskapsstyrelsens uppfattning om att Åland borde undantas från tillämpningen av beslut om olika regionala stöd för jordbruket.

För täckande av det inkomstbortfall som jordbrukarna i Föglö och Vårdö lidit på grund av förenämnda statsrådsbeslut beviljade landstinget i första tilläggsbudgeten 1973 35.000 mark under 6:I:20.

Den 2 april 1974 erlades stödet via Ålands centralandelslag till sagda jordbrukare.

Landskapsstyrelsen har fortsatt frågans behandling i samarbete med Ålands producentförbund. Den 23 augusti uppvaktade representanter för landskapsmyndigheterna och producentförbundet jord- och skogsbruksministeriet och hemställde att ministeriet i de förestående besluten om olika regionala stöd till jordbruket skulle beakta särförhållandena på Åland.

Vid denna uppvaktning kom man överens om att sedan den arbetsgrupp som landskapsstyrelsen tillsatte den 3 juli 1974 för att utreda frågan fått sitt arbete klart, skulle representanter för ministeriet och landskapsstyrelsen inleda underhandlingar om åstadkommandet av en överenskommelseförordning som i framtiden skulle reglera förvaltningen i berörda frågor.

Befolkningsskydd och räddningstjänst.

Länsstyrelsen i landskapet Åland tillskrev den 11 januari 1974 landskapsstyrelsen och föreslog tillsättande av interimistisk rådgivande kommission för befolkningsskyddsfrågor. Vid behandlingen av denna skrivelse tog landskapsstyrelsen även del av handlingarna rörande landstingets hemställan om en utredning av frågan om befolkningsskyddet på Åland och möjligheterna att genom en överenskommelseförordning på landskapsstyrelsen överföra större delen av förvaltningen därav.

Landskapsstyrelsen meddelade länsstyrelsen sitt intresse för att delta i en dylik interimistisk kommission och utsåg tvenne medlemmar

i densamma. Vidare lämnades förslag till personer, vilka i kommissionen skulle representera det kommunala befolkningsskyddsarbetet, brandväsendet, sjukvårdsväsendet och polisväsendet.

Landskapsstyrelsen förutsatte att kommissionen allsidigt skulle utreda och bearbeta frågor i anslutning till befolkningsskyddets framtida organisation i landskapet och härvid i detta skede särskilt utarbeta förslag till

- 1) avtal om samverkan i säkerhets-, befolkningsskydds- och ordningsfrågor mellan länsstyrelsen, landskapsstyrelsen och kommunerna, varvid i synnerhet avseende borde fästas vid möjligheterna att underlätta och förenkla de enskilda kommunernas engagemang i befolkningsskyddet;
- 2) avtal angående brandkårernas, polisens och RK-gruppens medverkan och samverkan i befolkningsskyddsverksamheten;
- 3) interimistisk plan för räddningstjänstens organisation på Åland och
- 4) reglemente för en framtida för hela landskapet gemensam delegation för säkerhet, befolkningsskydd och ordning.

En ledande princip i den interimistiska befolkningsskyddskommissionens arbete har varit att till en enda delegation koordinera de tre verksamhetsområden som gäller befolkningsskydd, räddningstjänst och rådplägning enligt rikets polislag.

Den interimistiska kommissionen har nu slutfört sitt arbete. I dess förslag ingår tillsättande av en särskild delegation för samverkan i bl.a. befolkningsskyddsfrågor mellan landskapsstyrelsen och länsstyrelsen. Förslag till reglemente för delegationen har utarbetats liksom förslag till en överenskommelseförordning om samarbete för befolkningsskydd, räddningstjänst samt ordnings- och säkerhetsrådplägning i landskapet Åland.

Från landskapsstyrelsens sida har särskilt betonats möjligheterna till medinflytande i beslut som berör befolkningsskyddet. I kommissionens förslag ingår därför bl.a. att landskapsstyrelsen skall höras innan ministeriet för inrikesärendena utser befolkningsskyddschef för landskapet och fastställer evakueringsort för Åland. Enligt av ministeriet numera givna direktiv skall evakuerad befolkning från Åland placeras på svenskspråkig ort.

Landskapsstyrelsen har ännu inte tagit ställning till kommissionens förslag eller överhuvudtaget befolkningsskyddets organisation och förvaltning i landskapet. Förslaget kommer i första hand att översändas till kommunerna för utlåtande, varefter landskapsstyrelsen avger sitt utlåtande. Landskapsstyrelsen har dock redan i detta skede önskat bringa de föreliggande planerna till landstingets kännedom.

Provet i finska språket i studentexamen.

Landskapsstyrelsen fäste medelst en framställning i april 1973 undervisningsministeriets uppmärksamhet på de åländska abiturienternas svårigheter att avlägga studentexamen i finska och anhöll om ett på gymnasiets läroplan baserat prov i finska eller att studentexamensnämnden skulle utarbeta ett särskilt prov för abiturienterna vid Ålands lyceum.

I sitt svar till landskapsstyrelsen sade sig undervisningsministeriet vara medvetet om problemet och meddelade att ministeriet gett anvisningar åt studentexamensnämnden att vid utarbetandet av examensprovet i finska i de svenskspråkiga skolorna ta som utgångspunkt den "normala skolkursens fordringar".

Studentexamensnämnden beaktade ministeriets anvisningar vid provet våren 1974, men genom att den sänkte poänggränsen vid bedömningen blev resultatet ungefär detsamma som under föregående år - m.a.o. att c. en tredjedel av abiturienterna underkändes.

Landskapsstyrelsen har fortsatt diskussionerna i frågan med undervisningsministeriet bl.a. vid undervisningsminister Ulf Sundqvists besök på Åland sistlidna juni i anslutning till det av Ålands sommaruniversitet anordnade utbildningspolitiska seminariet samt senare med ministeriets föredragande i ärendet. Diskussionerna att finna en lösning kommer att fortsätta vid ett möte på undervisningsministeriet den 18 november med minister Ulf Sundqvist och företrädare för landskapsstyrelsen

Landskapsstyrelsen har för att underlätta språkstudierna i finska för de elever, som nu går i gymnasium och grundskola, från och med höstterminen 1974 fastställt gruppernas storlek till 20 elever i gymnasiets sjätte klass - m.a.o. till samma antal som i grundskolan - samt låtit utarbeta ett för den åländska grundskolan anpassat läromedel i finska för övergången från mellanstadiet till högstadiet.

Högskoleutbildning för sjökapten.

Undervisningsministeriet inbegärde senaste höst landskapsstyrelsens utlåtande över det II delbetänkandet som uppgjorts av kommissionen för revidering av sjöfartsutbildningen. I sin den 8 januari 1974 dagtecknade skrivelse framhöll landskapsstyrelsen att den nuvarande utbildningen av däcksbefäl i Finland är fullt jämförbar med motsvarande utbildning i övriga nordiska länder. Inte heller har principiella anmärkningar riktats mot nuvarande utbildningssystem. Detta hindrar självfallet inte att en modernisering av undervisningsprogrammet i fråga om befälsutbildningen sker och att särskilda fortbildningskurser ordnas.

Påremot, framhöll landskapsstyrelsen, förefaller det inte motiverat att eftersträva en sådan höjning av befälets allmänna kunskapsnivå att utbildningen skulle motsvara en akademisk högskoleexamen.

I utlåtandet framhölls vidare att man i stället för en högskoleexamen borde inrikta sig på olika också längre specialkurser för fartygsbefäl, varvid även en koordinering av däcksbefälets utbildning och vidareutbildning borde diskuteras. Den förbättring av skolningsnivån som eftersträvas bör fortsättningsvis ske inom ramen för navigationsinstitutet. Landskapsstyrelsen framhöll särskilt att den under inga förhållanden kan acceptera att endast de som vid högskola i riket avlagt sjökaptensexamen erhåller befälhavarkompetens. Skulle emellertid förslaget om tvåårig högskoleutbildning för alla sjökaptener förverkligas, förutsatte landskapsstyrelsen att motsvarande utbildning av däcksbefäl skulle anordnas på Åland.

I kommissionens betänkande behandlades även fiskeskepparutbildningen. I fråga om denna instämde landskapsstyrelsen i de framförda förslagen om anknytning till navigationsinstitutet men konstaterade att avsnitt om sjömansskap, fångst- och fångstredskapslära samt fiskebehandling lämpligen borde upptagas redan i grundutbildningen, vilken med fördel kunde förläggas till sjömansyrkesskolorna.

Fastighetsförmedling.

Landskapsstyrelsen har den 16 september 1974 till handels- och industriministeriet översänt ett förslag till överenskommelseförordning om fastighetsförmedlare i landskapet med anhållan om ministeriets yttrande över förslaget. Förslaget innebär att de förvaltningsuppgifter som enligt förordningen om fastighetsförmedlare ankommer på länsstyrelsen i landskapet Åland skulle överföras på landskapsstyrelsen. Dessutom skulle landskapsstyrelsen ges befogenhet att tillsätta en särskild examensnämnd för att anordna och bedöma de prov som enligt 4 § 6 punkten förordningen om fastighetsförmedlare skall avläggas av sådana sökande vilken icke har juridisk utbildning. Denna examensnämnd skulle huvudsakligen iaktta de fordringar som för motsvarande prov gäller i riket, men provet skulle dessutom beröra landskapets egen lagstiftning inom områden som ansluter sig till fastighetsförmedling. Detta motiverades med att landskapet har egen lagstiftning rörande bl.a. lån för bostadsproduktion, fiske och jakt, jorddispositionsloan, vattenrätt och idkande av näring. Därtill kommer de speciella skyddsstadgandena i lagen om utövande av lösningsrätt vid överlåtelse av fastighet i landskapet Åland.

Representation i nationella och internationella organ rörande fiskevård och miljöskydd.

Under året har ett mycket livligt arbete pågått i avsikt att bevara

Östersjöns miljö och naturtillgångar och för att lösa hithörande problem. Landskapsstyrelsen har i flere sammanhang beretts tillfälle att aktivt delta i detta arbete.

Ministeriet för utrikesärendena utnämnde den 5 mars 1974 landskapets fiskeriintendent till medlem i den nationella Östersjökommissionen. I denna egenskap deltog magister Storå som expertmedlem i Finlands delegation i diplomatkonferensen angående skyddandet av Östersjöområdet marina miljö, vilken hölls i Helsingfors den 18-22 mars.

Under tiden 26-30 augusti 1974 arrangerade Internationella atomenergiorganet och Ekonomiska kommissionen för Europa, vardera underorgan till Förenta Nationerna, i Oslo ett symposium angående de miljöförändringar varmvattenutsläpp från atomkraftverk kan förorsaka, i vilket fiskeriintendenten deltog som medlem av en finländsk expertgrupp. Med beaktande av de påerade och redan uppförda atomkraftverken i Östersjöområdet, en del av dem i grannskapet till åländskt vattenområde, finner landskapsstyrelsen det värdefullt att ha beretts tillfälle till deltagande i sagda symposium.

Landskapets fiskerikonsulent har av jord- och skogsbruksministeriet utsetts att i egenskap av representant för Finland fungera som medlem i det permanenta nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål. Konsulent Westling representerar i organet närmast fiskarorganisationerna.

Jord- och skogsbruksministeriet tillsatte den 18 september en nationell expertkommission med uppgift att bereda frågor som berörs i konventionen för bevarande av fisket och de levande naturtillgångarna i Östersjön och Bälten. I egenskap av medlem i denna kommission och med särskild uppgift att bevaka det åländska fiskets intressen deltog fiskeriintendent Carl Storå jämte två övriga representanter för Finland i ett expertmöte rörande fiskeregler för Östersjöns fiskekonvention i Warszawa den 21-26 oktober.

Över här nämnda internationella engagemang har fiskeriintendent Storå även beretts plats i en av jord- och skogsbruksministeriet tillsatt kommitté för utredande av en ny prislage för fisk. Kommittén torde färdigställa sitt betänkande ännu under detta år.

Landskapsstyrelsen finner det i princip riktigt och synnerligen värdefullt att landskapet bland annat på ovan relaterade sätt bereds tillfälle att delta i internationellt samarbete i frågor av intresse för Åland. Samtidigt måste dock konstateras att begränsade personella resurser inverkar på landskapets möjligheter till permanent engagemang i dylikt arbete i större utsträckning.

Ma-

riehamn den 14 november 1974.

L a n t r å d

Byråchef

Alarik Häggblom
Alarik Häggblom

Lars Ingmar Johansson
Lars Ingmar Johansson
t.f..